

УДК 930(477.82/.86)''12/13'']:378.4(477.83-25)''194''

ПРО ОДНУ НЕНАПИСАНУ ДИСЕРТАЦІЮ. ПРИЧИНОК ДО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ У ПОВОЄННУ ДОБУ

Олександр ЦЕЛУЙКО

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра давньої історії України та архівознавства
вул. Університетська 1, Львів 79000, Україна

У процесі радянзації Львівського університету у ньому було запроваджено нову систему підготовки науково-педагогічних кадрів – через аспірантуру. Одним із перших аспірантів повоєнного часу став Василь Фадейович Інкін (1922–1999), у подальшому – відомий дослідник історії соціально-економічних відносин, інститутів звичаєвого та давньоруського права Галичини XVI–XVIII ст. З'ясовано, що спочатку об'єктом його кандидатських студій повинна була стати історія Галицько-Волинського князівства другої половини XIII – першої половини XIV ст., а науковим керівником В. Інкіна призначили відомого українського вченого, професора кафедри історії України Івана Крип'якевича (1886–1967). Протягом першої половини 1947 р. він уклав план майбутнього дослідження В. Інкіна, намітив покроковий порядок проведення наукових студій (документи про це вміщено у додатках). Влітку 1947 р. було уточнено і затверджено назву кандидатського дослідження – “Галицько-Волинське князівство у другій половині XIII і першій половині XIV ст.”. У статті робиться припущення, що при виборі зазначеної теми для В. Інкіна, крім І. Крип'якевича, міг брати участь ще один відомий український історик Мирон Кордуба, котрий у 1944–1946 рр. обіймав посаду професора кафедри історії України Львівського університету.

Через низку об'єктивних та суб'єктивних обставин (зокрема, через необхідність суміщати навчання в аспірантурі із викладанням у Львівському університеті) В. Інкіну не вдалося просунути у своїх наукових студіях далі збору джерельного матеріалу й опрацювання літератури. Певні труднощі у роботі аспіранта та його наукового керівника були пов'язані з тією обставиною, що І. Крип'якевича у цей час перевели на постійну роботу до Києва, а тому контакти між ними мали іррегулярний характер. Восени 1947 р. І. Крип'якевича звільнили з Львівського університету, а В. Інкіну призначили нового наукового керівника, викладача кафедри історії народів СРСР Г. Гербільського. З часом було змінено тему кандидатської роботи аспіранта (“Селяни Самбірської економії в середині XVIII ст. (40–60 рр.)”). Лише наприкінці 1980-х рр. В. Інкін опосередковано повернувся до галицько-волинської тематики, опублікувавши статтю про історичну основу грамот князя Лева Даниловича.

Ключові слова: історіографія, Галицько-Волинська держава, Львівський університет, князь Лев Данилович, Василь Інкін, Іван Крип'якевич, Мирон Кордуба.

Як відомо, історія немає умовного способу. Ця відома сентенція вживається у багатьох випадках, але інколи вдало підходить до пояснення того, що могло би статися, але не відбулося. Ім'я професора, доктора історичних наук Василя Фадейовича Інкіна (1922–1999) добре відоме у середовищі фахівців з давньої та ранньомодерної історії України. Починаючи із середини 1950-х рр., коли з'явилися його перші наукові праці, і до своїх останніх днів, він невтомно

досліджував соціально-економічні відносини, історію селянства, інститути звичаєвого та давньоруського права на Галицькому Прикарпатті у XVI–XVIII ст. Певним підсумуванням цих студій стала монографія, опублікована 2004 р. уже по смерті вченого, за редакцією професора Миколи Крикуна¹. Власне останній зауважив, що “*характерною рисою наукової діяльності історика Василя Інкіна є відданість проблематиці, обраній ним ще під час роботи над кандидатською дисертацією*”². Дійсно, уважне вивчення бібліографії праць вченого підтверджує цю думку, адже вище окресленій нами тематиці присвячено і більшість із понад п’ятдесяти публікацій В. Інкіна, і кандидатська (“Селяни Самбірської економії в середині XVIII ст. (40–60 pp.)”, 1955 р.), і докторська (“Селянський общинний лад в Галицькому Прикарпатті (досвід порівняльного дослідження поземельних союзів)”, 1978 р.) дисертації. Натомість серед тих, хто цікавиться давньоруськими та галицько-волинськими часами, В. Інкін знаний, як правило, завдяки поодинокій статті, чи забраному голосу у декількасотлітній дискусії щодо достовірності інформації в збережених у копіях пізнішого часу грамотах князя Лева Даниловича³.

Історія не має умовного способу, та, виявляється, наукова доля В. Інкіна могла скластися зовсім інакше, а ми, можливо, мали б усі підстави говорити про нього як про одного з кращих дослідників доби княжих часів. Трапитися так могло тому, що початково темою його дисертаційного дослідження було визначено зовсім не Самбірську королівську економію чи життя та діяльність селян, які проживали на її території, а історію Галицько-Волинського князівства другої половини XIII – першої половини XIV ст. Та й керував аспірантом на початках не кандидат історичних наук, викладач кафедри історії народів СРСР Львівського університету Григорій Гербільський, а завідувач кафедри історії України професор Іван Крип’якевич (1886–1967). Про те, чому сталося так, а не інакше, і йтиметься у нашій статті, для написання якої використано низку матеріалів із фондів Державного архіву Львівської області, Архіву Львівського національного університету імені Івана Франка та, насамперед, Архіву Івана Крип’якевича, що зараз зберігається у Відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки імені В. Стефаника НАН України.

Восени 1939 р. західноукраїнські землі були зайняті Червоною Армією, а у подальшому офіційно включені до складу УРСР та СРСР. Розпочався процес “советизації” та часткової українізації всіх сфер суспільного життя, зокрема й освіти. Для вищої школи це означало запровадження радянських стандартів

¹ Василь Інкін, *Сільське суспільство Галицького Прикарпаття у XVI–XVIII століттях: історичні нариси* (Львів, 2004). Там само вміщено бібліографію праць вченого (С. XV–XX).

² Микола Крикун, “Передмова,” у *Сільське суспільство Галицького Прикарпаття у XVI–XVIII століттях*, XI.

³ Василь Інкін, “Чи є історична основа в фальсифікатах грамот князя Льва Даниловича?” *Вісник Львівського університету. Серія історична* 24: З історії стародавності і середньовіччя (1988): 55–63.

викладання, перебудову роботи навчальних закладів за новими взірцями, зміну структури університетів та інститутів. Деякі факультети (як, до прикладу, богословський) та кафедри ліквідовувались, інші – трансформувались та змінювали свій персональний склад. Так, з гуманістичного факультету Львівського університету було виокремлено історичний факультет (1939/1940 р.), ще раніше – у жовтні 1939 р. – з'явилась кафедра історії України, завідувачем якої призначили відомого українського вченого І. Крип'якевича. Тоді ж було впроваджено і радянську систему підготовки наукових та науково-педагогічних працівників – через аспірантуру. Перший набір до неї у Львівському державному університеті імені Івана Франка⁴ провели наприкінці 1940 р., а офіційне зарахування – у січні 1941 р.⁵ Набір до аспірантури на історичному факультеті проводився за двома спеціальностями – історія України та археологія, а наставниками призначили знаних українських професорів І. Крип'якевича та Ярослава Пастернака. Що стосується аспірантів по кафедрі історії України, то селекція тут відверто мала “особливий” характер, оскільки і двоє кандидатів, прийнятих за конкурсом (Валентина Михайлівна Лелюх та Олександр Захарович Куліков), і зарахований у лютому 1941 р. на II рік навчання в аспірантурі Антон Корнійович Криленко⁶ були нещодавно скеровані до Львова зі східних областей України “перевіреними товаришами”, викладачами університетської кафедри основ марксизму-ленінізму⁷, а один з них (О. Куліков), як видається, деякий час навіть очолював університетську партійну організацію⁸. Вони не мали за плечима більшого наукового досвіду, жодних публікацій, не володіли іноземними мовами, однак були цілком благонадійними. Наскільки ефективно з ними працював би професор І. Крип'якевич, як склалися б їхні стосунки у майбутньому, можемо

⁴ Саме таку назву Львівському університету було присвоєно Указом Президії Верховної Ради УРСР від 8 січня 1940 р.

⁵ Накази ректора [Львівського університету] за 1941 р., Архів Львівського національного університету імені Івана Франка (далі – Архів ЛНУ), ф. Р-119, оп. 3, спр. 52, арк. 35.

⁶ Накази ректора [Львівського університету] за 1941 р., арк. 96. У Львівському університеті А. Криленка зарахували відразу аспірантом II року навчання, оскільки той свого часу (у вересні 1938 р.) уже вступив до аспірантури Українського науково-дослідного інституту педагогіки у м. Києві. Завершити навчання в ній він, однак, так і не зумів – у грудні 1939 р. його, як молодого партфункціонера, скерували на західноукраїнські землі для допомоги у їх “радянзації”. Деякий час А. Криленко пропрацював секретарем з пропаганди Львівського обласного комітету ЛКСМУ, а з 1 вересня 1940 р. був зарахований викладачем (щоправда, лише на 0,5 ставки) кафедри основ марксизму-ленінізму Львівського університету. Див.: Личное дело аспиранта Криленко Антона Корнеевича, 9 декабря 1939 р. – 22 октября 1940 р., Архів ЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 1445, арк. 1, 2–3, 7; Накази ректора за 1940 р. (друга половина), Архів ЛНУ, ф. Р-119, оп. 3, спр. 31, арк. 72.

⁷ Біографічні дані про В. Лелюх, О. Кулікова та А. Криленка див. у їх особових справах: Личное дело аспиранта Криленко Антона Корнеевича; Личное дело аспиранта Куликова Александра Захаровича, 21 мая 1940 р. – 2 октября 1940 р., Архів ЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 1446; Дело о поступлении в аспирантуру Лелюх Валентины Михайловны, 19 сентября 1940 р. – 21 ноября 1940 р., Архів ЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 1543.

⁸ Накази ректора [Львівського університету] за 1941 р., арк. 172.

лише здогадуватися: німецько-радянська війна у червні 1941 р. перервала будь-які контакти між керівником та його аспірантами. Що з сталося з останніми у подальшому – не відомо.

Свою роботу аспірантура у Львівському університеті відновила у повоєнний час. Восени 1945 р. було проведено набір до неї, за результатами якого по історичному факультету було зараховано тогорічних випускників Ніну Василівну Цимбал (1922–?) та Володимира Олександровича Бориса (1914–1985)⁹. Їхнім науковим наставником став І. Крип'якевич, що виглядало логічно з огляду на той факт, що він був не лише керівником кафедри, на яку вступили аспіранти, але й єдиним на той час на факультеті дипломованим професором та доктором наук¹⁰. Щоправда, невдовзі, у березні 1946 р., В. Бориса перевели на кафедру історії нового часу, а його керівником призначили запрошеного з Одеси професора Костянтина Павловича Добролюбського (1887–1953), співпраця з яким, однак, не принесла більших результатів¹¹.

⁹ Наказом ректора Львівського університету № 162 від 22 жовтня 1945 р. передбачався набір аспірантів за двома спеціальностями – історія України та нова історія. Було створено відповідну іспитову комісію, яку очолив проректор з наукової роботи проф. Роман Волков, а до її складу включено професорів І. Белякевича, І. Крип'якевича та старшого викладача О. Терлецького. За результатами проведених іспитів наказом ректора від 12 грудня 1945 р. Н. Цимбал і В. Бориса рекомендували до зарахування (остаточне рішення приймало Міністерство вищої освіти СРСР) в аспірантуру на кафедру історії України. Див.: Копії наказів ректора, 2 січня 1945 р. – 27 грудня 1945 р., Архів ЛНУ, ф. Р-119, оп. 6, спр. 7, арк. 206, 237 зв.

¹⁰ Професором титулував себе тогочасний ректор Львівського університету І. Белякевич. Однак він був кандидатом історичних наук, а справа з його професорським званням не зовсім зрозуміла. В його особовій справі містяться лише копії дипломів кандидатки історичних наук (виданий ВАК СРСР 31 грудня 1949 р.) та доцента (1950 р.) (Особова справа Белякевича Івана Івановича, б. д., Архів ЛНУ, ф. Р-119, оп. 2, спр. 6821, арк. 219, 220). Виглядає так, що деякий час у 1930–1950-х рр. він був лише в. о. професора. Зрештою, як згадував Степан Макаруч, І. Белякевич у 1970-х рр., на відміну від попередніх часів, ніде й ніколи не іменував себе в. о. професора, а був доцентом кафедри (Степан Макаруч, *Побачене, почуте, пережито: Мемуарні мініатюри*, ред. Роман Тарнавський (Київ: "Аттіка", 2015), 92). Що стосується М. Кордуби, то офіційне присвоєння йому вченого звання професора відбулося у червні 1948 р., тобто через рік після його смерті. Див.: Володимир Чорній, "Кафедра історії слов'янських країн," в *Історичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка (1940–2000). Ювілейна книга*, упоряд. Олексій Вінниченко та Олександр Целуйко (Львів, 2000), 36; Ярослав Дашкевич, "Боротьба з Грушевським та його школою у Львівському університеті за радянських часів," в *Ярослав Дашкевич. Постаті: Нариси про діячів історії, політики, культури* (Львів: Львівське відділення ІУАД ім. М. С. Грушевського НАНУ, 2006), 372.

¹¹ Копії наказів ректора, 2 січня 1946 р. – 30 грудня 1946 р., Архів ЛНУ, ф. Р-119, оп. 6, спр. 16, арк. 48. К. Добролюбський, дослідник історії Франції кінця XVIII ст., у повоєнний час був деканом та завідувачем кафедри на історичному факультеті Одеського університету, а тому у Львові працював за сумісництвом. Швидше за все, В. Борис не міг тішитися особливою увагою К. Добролюбського, який зі зрозумілих причин перебував в Одесі, а не у Львові. В особовій справі аспіранта В. Бориса відклалося декілька листів його наукового керівника. У них К. Добролюбський обіцяв консультувати В. Бориса, якщо той прибуде до Одеси, погоджував запропоновану (очевидно кафедрою історії нового часу Львівського університету) тему майбутньої дисертації тощо. Прикметно, що В. Борис захистився лише у 1959 р., а тема його

Наступного року до аспірантури на кафедрі історії України прийняли ще одного випускника історичного факультету Василя Фадейовича Інкіна¹². Народився він 22 лютого 1922 р. у с. Добрянка Чернігівської губернії (тепер – смт. Добрянка Репкінського р-ну Чернігівської обл.) у сім’ї росіян-старообрядців. У 1930–1933 рр. навчався у місцевій школі, а після переїзду батьків у 1934 р. до Чернігова – у СШ № 2 цього міста. Завершив її з відзнакою у 1940 р. та деякий час попрацював завідувачем бібліотеки Чернігівської авіашколи (жовтень 1940 – серпень 1941 р). Зважаючи на наступ німецьких військ, евакуювався на схід. Із серпня 1941 р. по березень 1942 р. – робітник у колгоспі ім. Г. Димитрова с. Олексіївка Переволоцького р-ну Оренбурзької (тоді – Чкаловської) області¹³. Оскільки за станом здоров’я служити в армії Василь Фадейович не міг, його мобілізували на допоміжні роботи. З березня по вересень 1942 р. він – різноробочий на будівництві залізниці ім. Кагановичана ст. Северка Свердловської обл. (тепер входить до складу муніципального утворення “місто Єкатеринбург”). У вересні 1942 – лютому 1943 рр. – різноробочий, а пізніше – табельник на будівництві трестом “Волгоенергомонтаж” електромонтажної майстерні у м. Оренбург. Тоді ж, восени 1942 р., В. Інкін вступив на історичний факультет Чкаловського державного педагогічного інституту. Спочатку заочник, а з лютого 1943 р., після завершення першої сесії, – студент денної форми, вчився наполегливо та систематично. У квітні 1944 р. реєвакуювався в Україну та

кандидатського дослідження (“Селянське питання в революції 1848 р. в Галичині”) цілком відрізнялася від тієї, над якою він працював у роки перебування в аспірантурі (спочатку – “Німецько-польські стосунки у період 1933–1939 рр.”, у подальшому – “Ліквідація кріпацтва в Пруссії”). Див.: Особова справа аспіранта Бориса Володимира Олексійовича, 1 січня 1946 р. – 1 січня 1949 р., Архів ЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 14а, арк. 1, 2, 4–4 зв.; Микола Крикун, “Борис Володимир Олександрович,” в *ENCYCLOPEDIA. Львівський національний університет імені Івана Франка*. (Львів, 2011), т. 1, 232. К. Добролюбський числився професором кафедри історії нового часу Львівському університету у 1945–1949 рр. (Роман Генега, “Добролюбський Костянтин Павлович,” в *ENCYCLOPEDIA*, т. 1, 449). Кому з університетських одеситів (І. Беякевичу чи В. Горбатюку) належала ініціатива його запрошення – нам не відомо. Цікаво, що обов’язки професора та завідувача (!) кафедри історії нового часу К. Добролюбський мав би виконувати ще від 1 вересня 1945 р., хоча офіційно це було оформлено наказом ректора № 237 від 18 лютого 1946 р. (!). Див.: Копії наказів ректора, 2 січня 1946 р. – 30 грудня 1946 р., 26. Якщо вірити документам з особової справи, то у Львівському університеті К. Добролюбський читав лекції всього двічі – у лютому 1946 р. та у листопаді 1947 р. (Особова справа Добролюбського К. П., 18 лютого 1946 р. – 6 вересня 1949 р., Архів ЛНУ, ф. р-119, оп. 1о/с., спр. 427, арк. 7, 21, 22).

¹² Біографічні дані про вченого взято із декількох його особових справ з Архіву Львівського університету (Особова справа аспіранта Інкіна Василя Фадейовича, 1947–1950 рр., Архів ЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 49а; Особова справа Інкіна Василя Фадейовича, 20 лютого 1946 р., ф. Р-119, оп. 1, спр. 348; Особова справа Інкіна Василя Фадейовича, б. д., Архів ЛНУ, ф. Р-119, оп. 3, спр. 4610) та біографічних статей: Микола Крикун, “Передмова”, IX–XIV; Олег Павлишин, “Інкін Василь Фадейович,” в *Історичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка*, 104–105.

¹³ За іншими даними, він у жовтні 1941 р. – червні 1942 р. – вчитель місцевої неповної СШ (Особова справа Інкіна Василя Фадейовича, 20 лютого 1946 р., арк. 1 зв.).

пропрацював декілька місяців вчителем історії та німецької мови в Мохнатинській СШ Чернігівського р-ну. У вересні 1944 р. відновив студії на історичному факультеті Ніжинського державного педагогічного інституту імені М. В. Гоголя, однак буквально за місяць був переведений до Львівського університету, де й навчався до літа 1946 р. Зважаючи на назву дипломної роботи (“Російсько-французькі відносини у 1807–1811 роках”), спеціалізувався В. Інкін по кафедрі історії нового часу. Був одним із найкращих студентів, сталінським стипендіатом, а тому його не відправили до якоїсь із середніх шкіл Львова чи області, а залишили на факультеті. У вересні 1946 р. він був зарахований асистентом кафедри історії народів СРСР, де і пропрацював до часу вступу в аспірантуру. Паралельно з навчанням у ній (1947–1950 рр.), викладав історію СРСР на заочному відділі, вів семінарські заняття з історії України. Ймовірно причиною такого вимушеного сумісництва став брак досвідчених педагогічних кадрів для вищої школи у повоєнний час, який ще більше загострився через звільнення у 1946–1948 рр. низки українських вчених старої формації (І. Крип’якевич, О. Терлецький, І. Шпитковський та ін.). У листопаді 1948 р. молодого аспіранта призначили асистентом, а 1951 р. – старшим викладачем кафедри історії СРСР Львівського державного педагогічного інституту¹⁴. Після ліквідації історичного факультету цього вишу у 1956 р. В. Інкіна, як і декілька інших його колег, прилаштували у Львівському університеті, де він пропрацював до виходу на пенсію у 1997 р. Спочатку старший викладач, а у подальшому доцент (1959–1979) та професор (1980–1992) кафедри історії СРСР, а деякий час (1970–1973) навіть її завідувач, В. Інкін був одним із найбільш знаних та авторитетних працівників історичного факультету. За часів незалежності – професор кафедри історії та етнографії України, а у 1993–1997 рр. – професор-дослідник Інституту історичних досліджень Львівського університету.

Та це було пізніше. А на початку зими 1946 р. на кафедрі історії України з’явився молодий аспірант Василь Інкін, якому ще потрібно було доводити свою наукову спроможність та формувати власні дослідницькі компетенції. Відразу скажемо, що опинився він на кафедрі у доволі скрутний для неї період. Створена, як згадувалося вище, у жовтні 1939 р. кафедра історії України стала першою кафедрою у Львівському університеті з такою назвою¹⁵. Очоловав її один із найбільш знаних тогочасних українських вчених І. Крип’якевич. Власне, він протягом 1939–1941 рр. і був єдиним її викладачем; лише для читання історії України XIX–XX ст., зокрема т. зв. “радянського” періоду, залучалися як сумісники працівники кафедри історії народів СРСР Михайло Марченко, а з осені

¹⁴ Див. про це: Олександр Целуйко, “Історичний факультет Львівського державного педагогічного інституту та політичні кампанії другої половини 1940-х рр.,” в *Старий Луцьк. Науково-інформаційний збірник* 12 (Луцьк, 2016), 452–470.

¹⁵ У Львівському університеті у 1894–1914 рр. історію України викладав проф. Михайло Грушевський. Однак очолована ним кафедра називалася “Всесвітньої історії з особливим оглядом історії Східної Європи”.

1940 р. – Євсей Одрин. Після відновлення роботи Університету у другій половині 1944 р. кафедру, окрім самого І. Крип'якевича, поповнили професор Мирон Кордуба та прикомандирований з Одеси Володимир Горбатюк. Практично у такому складі кафедра пропрацювала до літа 1946 р., коли у місті розпочалася активна фаза кампанії боротьби зі школою М. Грушевського. Припускають, що інспірувала її низка місцевих українофобських елементів за активної підтримки центральних партійних органів¹⁶. Чи не головними об'єктами переслідування стали професори І. Крип'якевич та М. Кордуба, яких примушували публічно зректися та засудити їхнього вчителя. Парадокс ситуації полягав у тому, що одним із найпалкіших викривальників, борців за “чистоту радянської історичної науки” був їхній колега В. Горбатюк, котрий від квітня 1945 р. виконував обов'язки декана історичного факультету Львівського університету. Одним із наслідків цієї кампанії став переїзд до Києва І. Крип'якевича¹⁷, якого на кафедрі повністю позбавили лекційного навантаження, залишивши за ним лише керівництво аспірантами¹⁸. М. Кордуба зосередився на роботі очолюваної ним з жовтня 1945 р. кафедри історії західних і південних слов'ян, а невдовзі (2 травня 1947 р.) помер від крововиливу¹⁹. Натомість на кафедрі з'явилися нові працівники. У вересні 1946 р. сюди перевели старшого викладача кафедри основ марксизму-ленінізму, “дослідника” революційного руху в Україні Сергія Никаноровича Назаренка (1905–?)²⁰, а ще пізніше (восени 1948 р.) на ній працювали колишній керівник Львівської обласної партійної школи Сергій Іванович Аладкін (1901–?) та, за сумісництвом, директор

¹⁶ Див. про це: Ярослав Дашкевич, “Боротьба з Грушевським та його школою у Львівському університеті за радянських часів,” 369–401.

¹⁷ У Києві І. Крип'якевич перебував з вересня 1946 р. по березень 1948 р. Див.: Галина Ковальчук, “І. П. Крип'якевич – завідувач відділу стародруків БАН УРСР,” в *Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Збірник наукових праць* 8 (2001): 802.

¹⁸ Кафедра історії УРСР. Протоколи засідань за 1944/1945, 1945/1946, 1946/1947, 1947/1948 навчальні роки, 3 серпня 1944 р. – 27 квітня 1948 р., Державний архів Львівської області (далі – ДАЛО), ф. Р-119, оп. 17, спр. 6, арк. 16 зв., 24–27; Кафедра історії України, 1944–[19]46 рр., Відділ рукописів Львівської національної наукової бібліотеки імені Василя Стефаника (далі – ВР ЛННБ), Архів І. Крип'якевича, спр. 248, арк. [12].

¹⁹ Володимир Чорній, “Кафедра історії слов'янських країн”, 38.

²⁰ Копії наказів ректора, 2 січня 1946 р. – 30 грудня 1946 р., 216. У травні 1947 р. С. Назаренко захистив кандидатську дисертацію на тему “Боротьба за хліб і продовольча політика Радянської влади на Україні у 1920–1921 рр.”. Паралельно із навчанням в аспірантурі деякий час (з 1 жовтня 1946 р. по 15 квітня 1947 р.) викладачем кафедри історії України довелося попрацювати Н. Цимбал. Крім того, протягом декількох місяців 1946 р. старшим викладачем кафедри на 0,5 ставки був зарахований старший лаборант кафедри історії західних і південних слов'ян Євген Антонович Яцкевич (1899–1961). Копії наказів ректора, 2 січня 1946 р. – 30 грудня 1946 р., арк. 178, 224, 266; Накази ректора Львівського університету за 1947 р., т. 1, 4 січня 1947 р. – 26 травня 1947 р., Архів ЛНУ, ф. Р-119, оп. 6, спр. 22, арк. 164. Ці призначення, однак, відразу носили тимчасовий характер.

Львівського історичного музею Богдан Корнилович Дудикевич(1907–1972)²¹. З калейдоскопічною швидкістю змінювалися й очільники кафедри. Її офіційним керівником до весни 1947 р. і надалі значився І. Крип'якевич. У подальшому його на цій посаді по чергово змінювали у статусі виконувачів обов'язків В. Горбатюк (березень 1947 р. – травень 1948 р.), В. Осечинський (травень – вересень 1948 р. – паралельно виконувач обов'язків завідувача кафедри історії народів СРСР та директора університетської Наукової бібліотеки) та С. Назаренко (вересень 1948 р. – червень 1949 р.). Таким чином, влітку 1949 р., коли кафедру історії України ліквідували шляхом її приєднання до кафедри історії народів СРСР²², з трьох її штатних працівників (В. Горбатюк, С. Назаренко, С. Аладкін) та одного сумісника (Б. Дудикевича) лише один мав ступінь кандидата історичних наук. Та, очевидно, для тогочасного університетського керівництва важили не стільки наукові компетенції працівників цієї кафедри, а їхня лояльність до радянського режиму та бажання суворо дотримуватися партійної дисципліни. Власне у цьому колективі, у цій атмосфері складних людських відносин та інтриг і довелося деякий час перебувати В. Інкіну, а всю кампанію з подолання *“великої засміченості університету”*²³ від дійсних чи уявних учнів М. Грушевського, багатьох яких до того ж звинувачували у співпраці з нацистами, він спостерігав на власні очі.

Коли особисто познайомилися В. Інкін та І. Крип'якевич ми, напевно, ніколи не дізнаємося, але, безперечно, вперше один одного вони побачили ще восени 1944 р., коли Василь Фадейович почав навчатися у Львові. Оскільки він був старшокурсником²⁴, історію України XIX–XX ст. у нього читав В. Горбатюк, однак, припускаємо, що Іван Петрович чув про одного з найкращих тогочасних студентів на факультеті, сталінського стипендіата В. Інкіна, більше того, як голова Державної екзаменаційної комісії у червні 1946 р. він слухав його відповіді на іспитах та рекомендував до вступу в аспірантуру²⁵. В архіві І. Крип'якевича зберігся зошит, у якому той фіксував усі свої офіційні контакти з аспірантами. У

²¹ Накази ректора Львівського університету за 1948 р., т. 2, 21 травня 1948 р. – 30 вересня 1948 р., Архів ЛНУ, ф. Р-119, оп. 6, спр. 33, арк. 247, 283.

²² Офіційно кафедри історії України та історії народів СРСР об'єднувалися у кафедру історії СРСР (Накази, директивні вказівки Міністерства вищої освіти СРСР, Управління в справах вищої школи при Раді Міністрів УРСР і Міністерства геології СРСР, 6 січня 1949 р. – 28 грудня 1949 р., ДАЛО, ф. Р-119, оп. 6, спр. 39, арк. 32.) У 1957 р. наказом Міністерства вищої освіти УРСР у Львівському університеті було створено кафедру історії УРСР (Юрій Киричук і Костянтин Кондратюк, *“Кафедра новітньої історії України,” в Історичний факультет Львівського національного університету*, 8).

²³ Так було охарактеризовано ситуацію в Університеті у звіті про стан підготовки наукових кадрів у 1947 р. Див.: Звіт про стан підготовки наукових кадрів в університеті за 1947 р., 1947 р., ДАЛО, ф. Р-119, оп. 6, спр. 27, арк. 6.

²⁴ У той час (до 1947 р.) навчання на гуманітарних факультетах радянських університетів та інститутів тривало чотири роки.

²⁵ Особова справа Інкіна Василя Фадейовича, 20 лютого 1946 р., арк. 9; Кафедра історії України, 1944–[19]46, арк. [80].

них, крім часу та місця зустрічі, записувалися ті завдання, які вони отримували від свого наукового керівника та відмітки про їх виконання. Завдяки цьому знаємо, що вперше з В. Інкіним, як зі своїм аспірантом, Іван Петрович побачився в Університеті 9 грудня 1946 р., коли йому вдалося навідатися до Львова. У подальшому лише таких “офіційних” зустрічей було принаймні шістнадцять. Відбувалися вони на іррегулярній основі чи то у приватному помешканні професора у будинку на вул. князів Острозьких,²⁶ чи то на кафедрі історії України в Університеті, а інколи й просто на чистому повітрі (наприклад, у парку ім. І. Франка біля Університету). Кількість та час цих зустрічей співвідносилися, насамперед, із перебуванням І. Крип’якевича у місті²⁷. Так, три наступних зустрічі відбулися 15, 19 і 21 січня 1947 р.; ще дві – 12 і 15 березня. Інша – “весняно-літня сесія” мала місце наприкінці травня – на початку червня 1946 р. (31 травня, 2, 4, 7, 12, 13 червня²⁸); далі – 1 серпня, і зрештою – 22, 25 і 28 вересня того ж року²⁹.

У грудні 1946 р. аспірант В. Інкін офіційно отримав завдання ознайомитися із документами, що регулювали його роботу в аспірантурі³⁰. Оскільки тогочасні навчальні плани передбачили поновне та більш докладне ознайомлення з питаннями курсу історії України від найдавніших часів до тогодня, Василю Фадейовичу було наказано перечитати низку праць з історії первісного суспільства та відвідати археологічний відділ Львівського історичного музею. Власне на другій зафіксованій зустрічі В. Інкіна та І. Крип’якевича, що відбулася 15 січня 1947 р., було сформульовано перший робочий варіант теми майбутнього дисертаційного дослідження молодого вченого – “Лев Данилович, галицький князь”³¹, а невдовзі (20 січня) підготований її попередній план (Див. *Додаток 1*). Щоправда, уже через декілька місяців керівник і дослідник уточнили її у редакції

²⁶ Сучасна назва вулиці (*К. Острозького*) була запроваджена у 1950 р. Див.: Борис Мельник, *Довідник перейменувань вулиць і площ Львова. XIII–XX століття* (Львів: Світ, 2001), 45.

²⁷ Так, для прикладу, засідання кафедри історії України, на якому передбачалося заслухати, обговорити та затвердити тему кандидатської дисертації В. Інкіна, спочатку запланували провести 13 травня 1947 р., однак через відсутність у місті наукового керівника (І. Крип’якевича) питання відклали на пізніше. Див.: Кафедра історії УРСР. Протоколи засідань за 1944/1945, 1945/1946, 1946/1947, 1947/1948 навчальні роки, арк. 22зв.

²⁸ Додамо, що 10 червня 1947 р. І. Крип’якевич та В. Інкін були присутні на одній із чергових нарад керівництва Університету з аспірантами та їхніми науковими керівниками (Протоколи наради керівників аспірантури і аспірантів про обговорення матеріалів першої республіканської наради по підготовці наукових кадрів через аспірантуру і обговорення звітів аспірантів, 10 червня 1947 р. – 27 квітня 1948 р., ДАЛО, ф. Р-119, оп. 10, спр. 7, арк. 3–3 зв.).

²⁹ Аспірантура 1945 р. Методика, б. р., ВР ЛННБ, Архів І. Крип’якевича, спр. 173/4, арк. 21–23 зв.

³⁰ Ці документи, разом із списком бібліографії до історії первісного суспільства та іншого такого роду матеріалами, В. Інкін отримав із рук І. Крип’якевича. Див. розписку В. Інкіна про це від 9 грудня 1946 р. у: Аспірантура 1945–1946, 1945–1946, ВР ЛННБ, спр. 250, папка В. Ф. Інкіна, арк. [23].

³¹ Аспірантура 1945 р. Методика, арк. 21 зв.

“Галицьке князівство у другій половині XIII ст.”³². Саме таке формулювання назви роботи представили для затвердження на засіданні кафедри у червні 1947 р., де її, за пропозицією тогочасного завідувача та, одночасно, декана факультету В. Горбатюка, розширили – “Галицько-Волинське князівство у другій половині XIII і першій половині XIV ст.”³³. Відштовхуючись від цього, загальним фахом для В. Інкіна обрали історію України періоду феодалізму; вузьким фахом – Київську державу і феодальні князівства XII–XIV ст.³⁴

Постає питання, кому власне належала ініціатива обрання такої теми. Найлегше було б відповісти і це, напевне, найближче до правди, І. Крип’якевичу. Однак деякі обставини все ж змушують нас сумніватися у цьому. Справа в тому, що у перші повоєнні роки особливу увагу до галицько-волинської та, ширше, давньоруської тематики виявляв М. Кордуба. Автор низки праць, таких як “Суспільні верстви та політичні партії в Галицькій князівстві до половини XIII століття” (Записки НТШ, 1899, т. 31–32), “Західне пограниччя Галицької держави між Карпатами і долинін Сяном” (Записки НТШ, 1925, т. 138/140), “Болеслав-Юрій II: останній самостійний володар Галицько-Волинської держави: з нагоди 600-ліття його смерті” (Краків, 1940) та ін.³⁵, він уже восени 1944 р. запланував провести спільний для студентів третього і четвертого курсів науковий тематичний семінар під назвою “Галицько-Волинський літопис” загальним обсягом 102 год. Семінар, однак, тоді не відбувся через, як відзначалося у звіті, перевантаження навчальної програми та неналежні для роботи умови (йшлося про відсутність освітлення)³⁶. Натомість, тоді ж він прочитав для студентів, котрі спеціалізувалися по кафедрі історії України, спецкурс “Галицько-волинська держава”. Більш-менш повноцінно професорські наукові семінари запрацювали наступного навчального року. Було їх на кафедрі історії України два, і один з них, який стосувався галицько-волинського князівства, для студентів другого курсу вів М. Кордуба. Натомість І. Крип’якевича у той час більше цікавили питання Хмельниччини. Так, спецсемінар, котрий він хотів провадити у 1944 р., повинен був називатися “Богдан Хмельницький”; інший, який був призначений та проведений у 1945 р. для четвертокурсників – “До історії визвольної боротьби українського народу проти шляхетської Польщі (1648–1654)”³⁷. Навіть курс історії України для студентів-

³² Дивись примітку до Додатку 1.

³³ Кафедра історії УРСР. Протоколи засідань за 1944/1945, 1945/1946, 1946/1947, 1947/1948 навчальні роки, арк. 26 зв.

³⁴ Особова справа аспіранта Інкіна Василя Фадейовича, 1–2.

³⁵ Бібліографію праць М. Кордуби див.: Тетяна Кульчицька, *Мирон Кордуба (1876–1947): історико-бібліографічне дослідження* (Львів, 2012), 67–126.

³⁶ Кафедра історії УРСР. Протоколи засідань за 1944/1945, 1945/1946, 1946/1947, 1947/1948 навчальні роки, арк. 3, 3 зв. Окрім відсутності освітлення і викладачам, і студентам особливо дошкуляв холод. Опалювати аудиторії почали лише з 4 січня 1945 р. Див.: Звіт про роботу факультету за 1944/1945 навчальний рік, 1944 – 1945, ДАЛО, ф. Р-119, оп. 17, спр. 2, арк. 11.

³⁷ Там само, арк. 3, 9, 10.

істориків у той час поділили таким чином, що М. Кордуба читав лекції про часи від давнини до 1340 р., а І. Крип'якевич – про подальші події³⁸. На необхідності розробки окремих питань історії Галицько-Волинської держави (стосунки з Польщею, суспільна структура, культурні впливи Заходу, питання політичного становища Галицької держави супроти інших руських князівств, її значення у політичному житті тогочасної Східної Європи) М. Кордуба наголосив на факультетській нараді щодо перспектив подальших історичних досліджень радянських істориків у червні 1945 р.³⁹ Із темою “Передове становище галицько-волинської держави у XII–XIII ст.” М. Кордуба виступив на науковій сесії Університету у липні 1945 р. та приготував відповідну статтю, яку надіслав до редакції “Наукових записок Львівського університету”⁴⁰. До того ж, історію Галицько-Волинської держави першої половини XIV ст. вчений опрацював як планову тему у Львівському відділенні Інституту історії України АН УРСР, куди його зарахували старшим науковим співробітником у 1944 р.⁴¹ Звичайно, можна вказати, що до 1946 р. розвідки з історії галицько-волинського князівства були і в І. Крип'якевича⁴², а перед 1940 р. він підготував знамениту “Історію України”, яка включала розділ про княжі часи. Саме І. Крип'якевич восени 1940 р. запланував прочитати та провести для студентів старших курсів історичного факультету Львівського університету спецкурс та спецсеминар “Галицько-Волинська держава”⁴³. Та й в часі діяльності Історичного гуртка при Об'єднанні науковців у Львові (1943–1944 рр.)⁴⁴ вчений 28 жовтня 1943 р. виступив з

³⁸ Там само, арк. 5.

³⁹ Стенограма об'єднаного засідання кафедр [історичного факультету], 9 червня 1945 р., ДАЛО, ф. Р-119, оп. 17, спр. 3, арк. 12зв. У цьому, до речі, М. Кордубу тоді підтримав і декан факультету В. Горбатюк. Див.: Там само, арк. 13 зв.

⁴⁰ Звіт про роботу університету за 1944 / 1945 навчальний рік, 1944–1945 рр., ДАЛО, ф. Р-119, оп. 11, спр. 4, арк. 27. Статтю редакція отримала, однак так і не опублікувала. Зауваження до неї відповідального редактора історичної секції “Наукових записок Львівського університету” В. Горбатюка див. у його листі (Додаток 3).

⁴¹ Олександр Луцький, “Львівський відділ Інституту історії України АН УРСР: від створення до ліквідації,” *Історіографічні дослідження в Україні: Збірник наукових праць* 22 (2012): 100.

⁴² Наприклад, “Князь Ярослав Осмомисл” (Львів, 1937), “Спис галицьких парохій XII–XIV ст.” (Львів, 1939), “Галицька держава” (Календар-альманах на 1944 р., Краків – Львів, [1943]) та ін. Бібліографію праць І. Крип'якевича вміщено в: *Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві*: 19–72.

⁴³ Протоколи засідань ученого совета по вопросу работы кафедры истории Украины, 1940 г., ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 66, арк. 2; Тематические планы научной работы кафедр исторического факультета на 1940–[19]41 учебный год, 1940–1941 гг., ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 73, арк. 29.

⁴⁴ Історичний гурток (“Кружок істориків при спілці Українських Наукових Робітників при УЦК”) під керівництвом І. Крип'якевича було створено в складі Об'єднання науковців при Українському центральному комітеті у 1943 р. Див. про це: Олександр Оглоблін, *Українська історіографія 1917–1956* (Київ, 2003), 89; Феодосій Стеблій, “Відділ історії України,” в *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Наукова діяльність, структура, працівники*, ред. Ярослав Ісаєвич (Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2001), 55–58; Інна Заболотна, “Роки німецької окупації на Західній Україні за спогадами І. Крип'якевича,” *Український археографічний щорічник* 7 (2002): 395.

доповіддю “Галичина в княжих часах”, короткий виклад якої пізніше опублікувала газета “Наші дні”⁴⁵. Дозволимо собі все ж наголосити, що і в Університеті, і в очолюваному ним Львівському відділі Інституту історії України, магістральними напрямками наукових студій І. Крип’якевича періоду 1944–1947 рр. була Хмельниччина та постать самого Богдана Хмельницького⁴⁶. Зрештою, і відома нам тематика інших аспірантів професора у 1941–1947 рр. була, так би мовити, “козацькою”: “Запоріжжя в другій половині XVII віку” у А. Криленка та “Взаємозв’язки запорозьких і донських козаків та їх боротьба проти спільного ворога – турків у XVI–XVII ст.” у Н. Цимбал⁴⁷. І ще один штрих. Якщо пригадати, що назва захищеної М. Кордубою у 1898 р. у Віденському університеті докторської праці звучала як “Внутрішні відносини і стан в Галицькій князівстві до середини XIII століття”⁴⁸, напрошується здогад, а чи не планувалося, що кандидатське дослідження В. Інкіна стане її своєрідним продовженням? Дозволимо собі висловити припущення, яке тепер навряд чи вдасться підтвердити документально: у виборі теми молодого аспіранта в тій чи іншій мірі брали участь обидва поважні професори – І. Крип’якевич і М. Кордуба.

Ще два питання, на які ми спробуємо дати відповідь: як повинна була виглядати і наскільки далеко просунувся у праці над своєю дисертацією В. Інкін. Щодо першого питання, то тут нам у допомозі стає укладений І. Крип’якевичем 20 січня 1947 р. план майбутнього дослідження (Див. *Додаток 1*). З нього виразно видно, що робота складалася б з декількох більших частин (розділів):

⁴⁵ [Іван Крип’якевич], “Галичина в княжих часах,” *Наші дні*, грудень 1943.

⁴⁶ Для прикладу, саме ця тема фігурує і у складеному у травні 1946 р. п’ятирічному плані розвитку кафедри історії України Львівського університету. Див.: Кафедра історії УРСР. Протоколи засідань за 1944/1945, 1945/1946, 1946/1947, 1947/1948 навчальні роки, арк. 11 зв.; Кафедра історії України, 1944–46, арк. [39]; Олександр Луцький, “Львівський відділ Інституту історії України АН УРСР: від створення до ліквідації,” 101. Зауважимо, що якщо говорити про період 1939–1941 рр., то в центрі уваги І. Крип’якевича у Львівському відділенні Інституту історії України перебували питання зв’язків Галичини зі Східною Україною та Росією у XV–XVIII ст., а в Університеті – окремі питання Хмельниччини (битва під Зборовим), Шевченкіана та джерелознавчі студії. Див.: Феодосій Стеблій, “Відділ історії України,” 52; Протоколи засідань ученого совета по вопросу работы кафедры истории Украины, арк. 7; Тематические планы научной работы кафедр исторического факультета на 1940–[19]41 учебный год, арк. 3; Протоколы заседаний Совета профессоров и преподавателей исторического факультета, 12 апреля 1941 г., ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 108, арк. 3; Отчет о работе кафедры истории Украины в 1939–1940 и 1940–1941 учебных годах, 25 июня 1941 г., ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 278, арк. 1.

⁴⁷ Индивидуальные планы подготовки аспирантов кафедр исторического факультета, 1940 г., ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 187, арк. 3–4; Индивидуальные планы учебно-научной подготовки аспирантов (А–К), 18 февраля 1941 г. – 27 февраля 1941 г., ДАЛО, ф. Р-119, оп. 3, спр. 294, арк. 86; Особова справа аспіранта Цимбал Ніни Василівни, 1946 р., Архів ЛНУ, ф. Р-119, оп. 2а, спр. 9, арк. 3–3 зв.

⁴⁸ Завірена копія диплому про присудження за цю працю ступеня доктора філософії Віденським університетом від 21 травня 1898 р. зберігається в особовій справі вченого. Див.: Особова справа Мирона Кордуби, б. р., Архів ЛНУ, ф. Р-119, оп. 1, спр. 679, арк. 10.

1. *Аналіз джерел і літератури*, куди на догоду тогочасній ідеологічній ситуації долучили і праці “класиків марксизму-ленінізму”; 2. *Історія Галицького князівства до смерті короля Данила (1264 р.)*, тобто фактичне з’ясування стану, в якому перебувала Галицько-Волинська держава у XI – середині XIII ст.; 3. *Життєпис князя Лева*, у якому необхідно було б прояснити головні факти його біографії від народження до смерті; 4. *Внутрішня політика князя Лева*; 5. *Закордонна політика його держави*; 6. *Порівняльна характеристика князя Лева з іншими тогочасними руськими та іноземними володарями*; 7. *Галицько-Волинська держава по смерті князя Лева*. 8. *Князь Лев у пізнішій традиції* чи, як би ми сказали зараз, в історичній пам’яті нащадків. Чи залишилася б незмінною ця структура роботи, а чи її архітектоніка змінилася би, з впевненістю не скажемо, однак дозволимо собі вказати на ту обставину, що задумане дослідження не лише могло стати доброю просопографічною студією над постаттю князя Лева Даниловича та його добою, але й протягувало своєрідний місток до ранньомодерних часів. Звернемо увагу і на побудову тексту в окремих розділах. Так, історія галицьких земель княжої доби до середини XIII ст. повинна була бути викладена у низці підпунктів: територія; економіка; соціальні відносини; устрій держави; культура; зовнішня політика. Прикметно, що певним чином цю ж схему І. Крип’якевич використав у підготованому ним підручнику з історії України а, у майбутньому, у монографії “Галицько-Волинське князівство” (К., 1984). Десь тоді ж до укладеного плану дисертації було зроблено доповнення, у якому окреслювалися головні завдання (“значення”), котрі повинна була розв’язати робота у випадку її успішного виконання. Частина з них мала відверто ідеологічний підтекст (як от з’ясування причин об’єднання у майбутньому руських земель крізь призму стосунків галицьких та суздальських князів) та, очевидно, повинна була виправдати в очах факультетського чи університетського керівництва вибір зазначеної теми, інші стосувалися критичного опрацювання джерел та дослідів над інститутами влади.

Наскільки далеко у своїх студіях над Галицько-Волинською державою просунувся аспірант В. Інкін? Очевидно, що протягом 1947 р. він перебував лише на етапі збору джерельного матеріалу і опрацювання літератури⁴⁹. Науковим керівником було підготовлено докладний план (практично, покрокову інструкцію) наступної роботи молодого вченого (*Додаток 2*). У ньому йому пропонувалося розпочати свою працю від виписування звісток із Галицько-Волинського літопису та їх постійного доповнення у подальшому інформацією з інших джерел, наголошувалося на необхідності систематизації зібраних відомостей за певною тематикою, містилися конкретні вказівки по роботі з історіографією та текстом самої роботи тощо. Хоча В. Інкін і приступив до виконання поставлених завдань, однак зробити чогось більшого у цьому керунку він навряд чи встиг. І на заваді

⁴⁹ Про це у своєму звіті з липня 1947 р. згадує і сам В. Інкін: Аспірантура 1945–1946, арк. [14–14зв.].

тут була не відсутність у молодого вченого бажання працювати, а низка інших перепон, подолати які він самостійно не міг. Нагадаємо, що навчання в аспірантурі передбачало відвідування лекцій та здачу іспитів з історії, іноземних мов (у 1947 р. В. Інкін відвідував заняття зі старослов'янської, французької та німецької мов та планував опанувати латину), діалектичного матеріалізму та основ марксизму-ленінізму. Йому потрібно було регулярно (принаймні раз у семестр) виступити на засіданнях кафедри і факультетських семінарах з доповідями за заздалегідь визначеною тематикою: *“Походження слов'ян у нових дослідях”* (заслухано на кафедрі у червні 1947 р.), *“Питання автентичності грамот Льва”* (працював над нею восени 1947 р., однак виступ не відбувся), *“Економіка і соціальні відносини галицько-волинського князівства”*, *“Закордонна політика галицько-волинських князів і зв'язки з володимирсько-суздальським князівством”*, *“Критика буржуазно-націоналістичної історіографії про галицько-волинське князівство”*⁵⁰. До того ж своє навчання в аспірантурі В. Інкін поєднував до вересня 1947 р. із викладацькою роботою в Університеті на кафедрі історії народів СРСР, а у 1947–1948 навчальному році йому мали б доручити вести семінарські заняття з історії України⁵¹. Не сприяла науковій роботі молодого вченого і та обставина, що його науковий керівник більшу частину часу перебував поза межами Львова і контактувати з ним доводилося шляхом листування (Див. *Додаток 4*). Хоча у свої нечасті приїзди до міста Іван Петрович відшукував час для роботи з аспірантом, обговорював з ним окремі аспекти його роботи, надавав методологічні поради, як, наприклад, у випадку із критичним аналізом змісту та структури грамот князя Лева⁵², навіть провів для нього у червні та серпні 1947 р. дві екскурсії старим Львовом⁵³, однак замінити усім цим повноцінне та регулярне спілкування навряд чи було можливо. А якщо врахувати ще й не зовсім відмінний стан здоров'я Василя Фадейовича, ситуація виглядала невтішною.

Зрештою, осінь 1947 р. внесла суттєві корективи у плани навчання в аспірантурі В. Інкіна. На початках нічого не віщувало лиха. 25 вересня того ж року відбулося чергове засідання кафедри історії України, на якому він у

⁵⁰ Особова справа аспіранта Інкіна Василя Фадейовича, арк. 1 зв.; Кафедра історії УРСР. Протоколи засідань за 1944/1945, 1945/1946, 1946/1947, 1947/1948 навчальні роки, арк. 27 зв., 34, 46 зв.–47; Аспірантура 1945–1946, арк. [2–2 зв].

⁵¹ Особова справа Інкіна Василя Фадейовича, спр. 4610, арк. 3 зв.; Кафедра історії УРСР. Протоколи засідань за 1944/1945, 1945/1946, 1946/1947, 1947/1948 навчальні роки, арк. 32 зв., 53 зв.

⁵² У червні 1946 р. І. Крип'якевич передав В. Інкіну свої рекомендації (“вказівки”) щодо методики перевірки на автентичність грамот князя Лева Даниловича (Див: Аспірантура 1945 р. Методика, арк. 23). Копія цього документу під назвою “Перевірка автентичності грамот Льва” зберігалася у приватному архіві академіка. Див: Аспірантура 1945–1946, арк. [17].

⁵³ Про ці свої прогулянки Львовом з проф. І. Крип'якевичем В. Інкін у подальшому згадував у розмовах із своїм університетським колегою Юрієм Гроссманом (1919–2003) (Юрій Гроссман, *Пережитое и передуманное. Записки для друзей* (Нью-Йорк: Слово, б. г.), 185).

присутності наукового керівника успішно прозвітувався про результати своєї роботи⁵⁴. Невдовзі (28 вересня) відбулася їхня чергова зустріч, на якій було обговорено перебіг підготовки реферату щодо автентичності грамот князя Лева та новий список необхідних для опрацювання бібліографічних позицій з історії галицько-волинського князівства та дипломатики⁵⁵. Ніби на деякий час стихли в Університеті та поза його межами і вихори кампанії боротьби з учнями М. Грушевського, однак уже 3 листопада 1947 р. І. Крип'якевича було повністю усунено (офіційно – за сумісництвом) від праці у Львівському університеті⁵⁶. Це створювало в стосунках наукового керівника і його аспіранта цілком нову ситуацію, в якій вони були безсилі. Вже у квітні 1948 р. на засіданні кафедри було вирішено клопотати перед проректором з наукової частини про призначення аспірантам нових керівників. Оскільки на той час ніхто із викладачів кафедри історії України не міг ним стати априорі через відсутність належних вчених звань, довелося звертатися по допомогу до працівників інших кафедр та навіть інших університетів. Керувати Василем Фадейовичем доручили старшому викладачу кафедри історії народів СРСР, к. іст. наук Г. Гербільському⁵⁷. Цей немолодий уже вчений, випускник Дніпропетровського інституту народної освіти незадовго до того захистив у Ленінграді дисертацію про перебування Петра I на західноукраїнських землях у 1706–1707 рр. та опублікував декілька статей з цієї царини⁵⁸, що робило його в очах університетського керівництва фахівцем із усієї давньої історії України. Ймовірно під впливом Г. Гербільського, та, зважаючи на його наукові зацікавлення, було змінено і тематику кандидатського дослідження В. Інкіна. Нова, затверджена 10 червня 1949 р. тема дисертації, звучала “Становище селян Самбірської економії у XVIII ст.”, а захистити її він повинен був до 30 квітня 1950 р.⁵⁹

Власне на цьому і закінчилася історія з написанням кандидатської дисертації про князя Лева Даниловича В. Інкіним. У подальшому він не раз мав нагоду зустрічатися з І. Крип'якевичем, котрий повернувся до Львова, однак чи

⁵⁴ Кафедра історії УРСР. Протоколи засідань за 1944/1945, 1945/1946, 1946/1947, 1947/1948 навчальні роки, арк. 46 зв.–47.

⁵⁵ Аспірантура 1945 р. Методика, арк. 23 зв.

⁵⁶ Накази ректора Львівського державного університету ім. Ів. Франка за 1947 р., т. 3, 2 серпня 1947 р. – 1 листопада 1947 р., Архів ЛНУ, ф. Р-119, оп. 6, спр. 24, арк. 177.

⁵⁷ Кафедра історії УРСР. Протоколи засідань за 1944/1945, 1945/1946, 1946/1947, 1947/1948 навчальні роки, арк. 55 зв.; Накази ректора [Львівського] університету за 1948 р., 5 січня 1948 р. – 20 травня 1948 р., Архів ЛНУ, ф. Р-119, оп. 6, спр. 15, арк. 114. Г. Гербільський був призначений науковим керівником ще двох аспірантів цієї кафедри – Н. Цимбал та Ольги Омельчук.

⁵⁸ Ольга Перелигіна, “Григорій Гербільський – історик і викладач Львівського університету: повоєнні роки (1946–1953),” в *Історія та історики у Львівському університеті: традиції та сучасність (До 75-ліття створення історичного факультету): колективна монографія*, ред. Леонід Зашкільняк та Павло Серженга. (Львів: ПАІС, 2015), 311–322; Михайло Кріль, “Гербільський Григорій Юхимович,” в *Історичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка (1940–2000)*, 90–91.

⁵⁹ Особова справа аспіранта Інкіна Василя Фадейовича, арк. 9.

згадували вони при цьому свою попередню співпрацю – тепер докладно не скаже ніхто. Зрештою, галицько-волинська тематика не відпустила Василя Фадейовича, і він наприкінці 1980-х рр. все ж спробував дати відповідь на питання, докладно з'ясувати яке був повинен, але так цього і не зробив, на засіданні кафедри історії України у другій половині 1947 р. – чи є історична основа в фальсифікатах грамот князя Лева Даниловича?

ДОКУМЕНТИ

Додаток 1.

Попередній план дисертації В. Інкіна “Лев Данилович, галицький князь”⁶⁰.

Машинопис.

Лев Данилович, галицький князь⁶¹

Джерела: 1) руські – літописи, грамоти, автентичність грамот Льва; 2) чужоземні – польські, чеські, німецькі, угорські, римські, візантійські, східні і ін. [ші] *Археологічні і культурні пам'ятки*⁶².

Література: історіографія галицького князівства і Льва.

Класики марксизму-ленінізму.

Галицьке князівство (до смерті Данила)

Територія: кордони, простір; поділ на волості; міста і ін. [ші] оселі; шляхи і ін. [ше]

Економіка: сільське господарство, мисливство, гірництво, промисловість, торгівля; тип господарства.

Соціальні відносини: селяни (смерди і ін. [ші]), міщани, (розшарування), церковні люди, бояри; класові протиріччя і боротьба.

Устрій держави: роль князів, боярства, міст, селян, церкви і ін. [ша] адміністрація, право і суд, фінанси, військо і ін. [ше]

Культура: освіта, письменство, мистецтво, і ін. [ше]

Закордонна політика: руські князівства, Польща, Чехія, Німеччина, Угорщина, Литва, Візантія, Рим, татари і ін. [ші]

Біографія Льва: рік народження, батьки, рідня, освіта, шлюб, діти; діяльність під керівництвом Данила, самостійне князівство⁶³; ітінерар⁶⁴; рік смерті; місце могили, і ін. [ше]

Внутрішня політика Льва (продовження політики Данила і нова діяльність).

Територіальні питання: кордони князівства, збільшення території, поділ на волості, старі і нові міста, заснування і розвиток Львова, шляхи і ін. [ше]

Економіка – сільське господарство, гірництво, промисловість, торгівля, роль міст і ін. [ше], – тип феодалного господарства.

⁶⁰ Аспірантура 1945–1946, арк. [16].

⁶¹ У горі ручкою додано “Галицьке князівство у другій половині XIII ст.”. Внизу документа ручкою проставлено дві дати: “20. I. [19]47” та “12. III. [19]47”. Припускаємо, що друга дата з'явилася у часі уточнення теми роботи.

⁶² Додано ручкою.

⁶³ Так в тексті.

⁶⁴ Ймовірно, йдеться про ітінераріуми – описи подорожей.

Соціальні відносини: роль боярства, міст, церкви; становище селянства, – землеволодіння князівське, боярське, церковне, селянське і ін.[ше] Соціальні противенства.

Організація державної влади: становище князя, бояр, міст, церкви, селянства, чужоземців; адміністрація, канцелярія; *герб князівства*⁶⁵; списи населення; право і суд; фінанси, військо і ін.[ше].

Культура. *Пам'ятки письменства і мистецтво (Лаврів)*⁶⁶.

Закордонна політика: відносини до волинського князівства, до інших князівств Русі; Литва, Чехія, Німецький орден, Угорщина, Візантія; Рим, татари; мирові зв'язки і воєнні походи; характеристика заграничної політики; становище Галицького князівства на Русі і в серед.[ній] Європі. (Продовження політ.[ики] Данила і нове).

Характеристика Льва: Лев, як тип володаря періоду роздробленості, порівняння з іншими князями сучасної Русі і зах.[ідної] Європи.

Наслідники Льва і продовжителі його політики.

Лев у пізнішій традиції (підроблення грамот, львівська традиція, Б. Хмельницький і ін[ше]).⁶⁷

Додаток 2.

План (порядок) роботи В. Інкіна над дисертацією⁶⁸. Машинопис.

Процес роботи (нарис)

1) З Гал.[ицько] вол.[инського] літопису виписати і впорядкувати хронологічно всі вістки про Льва. Хронологію справити на основі [М.] Грушевського “Хронологія Гал.[ицько] вол.[инського] літопису”. Пізніше доповнювати цей матеріал постійно вістками з інших джерел. Ця збірка послужить основою для біографії Льва, а також для інших тем. Різні питання біографії Льва (дати уродження, шлюбу, смерті, освіта, виховання, ітінерар і ін.) в пізнішому треба опрацювати детально.

2) Зібрані вістки впорядкувати за предметами: територія, економіка, соц.[іальні] відносини, устрій держави, культура, закордонні справи і ін.

3) В джерелах найповніше виступають дані про війни і зв'язки з іншими країнами: можна розпочати роботу від цієї ділянки, впорядкувати матеріал за державами (Польща, Литва, татари, і ін.) і комбінуючи різні вістки, намагатися відкрити головні лінії політики князя. На основі літератури ([М.] Дашкевич, [М.] Грушевський і ін.) порівняти політику Льва з політикою Данила, чи вона її продовжує, чи іде іншими шляхами. В дальшій роботі зв'язки з кожною країною опрацювати детально, звертаючи увагу, на економіку країн, торгівлю, соц.[іальні] відносини, географію і ін.

4) До економіки, соц.[іальних] відносин, культури, державного устрою є в джерелах тільки випадкові звістки – їх треба систематично зібрати, передусім з Гал.[ицько]вол.[инського] літопису; на основі зібраного матеріалу дати опис внутрішніх

⁶⁵ Додано ручкою.

⁶⁶ Додано ручкою.

⁶⁷ Додано ручкою: “Значення 1, для освітлення періоду феодальної роздробленості, в якому виникають прагнення до нового об'єднання руських земель, що виявляється у зв'язках галицьких князів з суздальськими, 2, для освітлення боротьби русь.[ких] князів з татарами 3, зросту княжої влади супроти бояр 4, критичного опрацювання джерел (фальсифікати грамот кн. Льва), Зіморевич”.

⁶⁸ Аспірантура 1945–1946, арк. [15].

відносин галицького князівства до часів Данила, і зокрема зазначити зміни, які прийшли за Льва (н[а]пр.[иклад] інша політика боярства, зміни в устрою війська, нові факти з ділянки культури і ін.). Розділи про економіку, соц.[іальні] відносини, устрій у самій роботі повинні стати основою для оцінки закордонної політики, але в процесі роботи можна опрацювати їх пізніше, все пам'ятаючи про їх значення. Можна також різні розділи опрацювати частково, в міру того, як призбирається матеріал.

5) Використовуючи якесь джерело (Гал.[ицько-]вол.[инський] літопис, північні літописи, польські хроніки і ін.[ше]) треба опрацювати їх характеристику – багатство матеріалу, об'єктивність, тенденційність і ін., щоб тим способом поступнево скласти вступний розділ про джерела. Окрему увагу звернути на грамоти Льва – вирішити, чи і котрі з них можна прийняти за автентичні. Це важливе питання, бо коли прийняти деякі грамоти за автентичні, то з них можна добути дорогоцінний матеріал для економіки, соц.[іальних] справ, державного устрою і і[нше].

6) Треба простудіювати систематично всю літературу, що торкається гал.[ицького] князівства і князювання Льва – найкраще починаючи від найстарших робіт ([Д.] Зубрицький, [І.] Шараневич). Одночасно складати характеристику кожної роботи: які джерела використав автор, чи провів їх критику, які висунув проблеми і теорії, яке місце займає в історіографії гал.[ицької] держави і ін. Найкраще зібрати разом всі роботи якогось автора ([Д.] Зубрицького, [А.] Петрушевича) і дати їх оцінку. Дати критику перекручень націоналістичних істориків.

7) Складаючи історію князювання Льва, брати широкий порівняльний матеріал з історії інших сучасних князівств Русі і зах.[ідної] Європи, щоб могли дати вірну характеристику цього періоду феодалізму.

8) В оцінці соціально-політичних формацій взяти за основу єдино правильні погляди класиків марксизму-ленінізму.

9) Скласти детальний робочий план і в міру познайомлення з джерелами і літературою, план поширювати і вдосконалювати.

Додаток 3.

Лист декана історичного факультету Львівського університету В. Горбатука до проф. М. Кордуби від 23 грудня 1946 р. у справі редагування статті останнього до “Наукових записок Львівського університету”⁶⁹. Машинопис.

Вельмишановний професор КОРДУБА М. М.

Передаю Вашу статтю і прошу зробити остаточну редакцію. Вона піде в друк до 2-го випуску наших записок.

Редколегія визнала вашу статтю дуже цікавою і важливою. Бажано її пропустити. При цьому просимо звернути увагу на ті місця де говориться про роль Галицько-Волинського князівства і його відносин з рештою Русі, зокрема з Новгородським князем Олександром Ярославичем.

На нашу думку немає підстав протиставляти їх, а також слід було б чіткіше підкреслити, що Галицько-Волинське князівство ні під яким оглядом не можна трактувати як державу і більш ясно підкреслити, що це князівство являлося невід'ємною частиною Русі і історичного процесу Русі доби феодальної роздрібненості.

⁶⁹ Листи Антоновича М., Бордуна М., Горбатука В., Луцького О., Огієнка [І.], Яковліва А. та ін. приватних осіб, 1910–1946, ДАЛО, ф. Р-2923, оп. 1, спр. 83, арк. 19.

В зв'язку з цим бажано було б дещо зм'якшити і розрідити враження, що ніби історичні процеси на цих землях тієї доби проникнуті західно-європейським характером, як панівною тенденцією в політичному й господарському їх розвитку.

Зрештою Ви, Вельмишановний Мирон Михайлович і самі зможете дати раду, і напевно, краще нас побачите, що потрібно буде допрацювати.

З пошаною до Вас

/Горбатюк В.Т./

Голова редколегії

23/ХІІ-46 р.

м. Львів.

Додаток 4.

**Лист В. Інкіна до І. Крип'якевича у справі навчання в аспірантурі. Львів,
23 жовтня 1947 р.⁷⁰. Рукопис.**

Шановний Іване Петровичу!

Пишу Вам листа, як ми про то попередньо домовились. Мушу сказати, що мої справи йдуть негарзд. Я майже півмісяця серйозно хорував, та й зараз ще нездужаю. 16/ІХ 47 р. в університеті відбулись збори керівників аспірантури разом з аспірантами. Темою зборів була нова, очевидно, відома вже Вам постанова про аспірантуру. Між іншим, було відзначено, що кількість іспитів не повинна перевищувати 8, тобто не більше як 2 іспити по кожному семестрі. Кількість рефератів – 3 на протязі навчання.

Шановний Іван Петрович! У мене є велике до Вас прохання. Я б дуже хотів мати можливість звільнитися від усякої іншої роботи для того, щоб за якнайкоротший термін розв'язатись з усіма іспитами і вдатися виключно до дисертації. Я відчуваю, що це було б для мене найліпше.

Маю велику надію на Вашу ласку. Я вже давно про це думав, але ж боявся висловитись. В листі легше бути переконливим. Звичайно, під час готування до іспитів я не лишатиму своєї основної роботи – над дисертацією, але щоб це не зв'язувало мене цілком. Я можу запевнити Вас, що кращою подякою за це були б успіхи.

Не буду вже казати Вам, як мені важко зараз взятись до більш поважної роботи – на це є багато причин! Та не хочу зловживати Вашою доброзичливістю. Я і так до сорому багато завдячую їй. З надією і побоюванням чекаю на Вашу відповідь. На все-все краще, до щасливого побачення. З пошаною Ваш etc В. Инкин.

⁷⁰ Листування: Ж, 3, І, К, Л, М, 1945–1965, ВР ЛННБ, Архів І. Крип'якевича, спр. 252. Дата встановлена на основі поштового штемпеля.

**ABOUT ONE OF THE UNWRITTEN THESIS.
AN EPISODE OF STUDYING OF THE HISTORY OF GALICIA-
VOLHYNIA STATE AFTER WORLD WAR II**

Oleksandr TSELUIKO

The Ivan Franko National University of Lviv,
The Chair of the Ancient Ukrainian History and Archival Studies
1 University str., Lviv79000, Ukraine

During the process of Sovietization of Ivan Franko State University of Lviv it was created a new system of training scientific-pedagogical and scientific personnel – postgraduate studies program, also known as “aspirantura”. In the period after World War II Vasyl Fadejovych Inkin (1922–1999) was one of the first graduate (“aspirant”) of this program. Later he will become well-known researcher of socio-economic relations, law institutions and customary rights in Halychyna in XVI–XVIII centuries. It was found out that the first object of his PhD thesis was the history of the Principality of Galicia-Volhynia in second half 13th– first half of 14th centuries, and his first supervisor was appointed the famous Ukrainian scientist, Chair’s of History of Ukraine professor Ivan Krypiakevych (1886–1967). In the first half of 1947 I. Krypiakevych has concluded for V. Inkin the plan of his future research and has scheduled step by step instruction for carrying out by him scientific studies (these documents are placed in the *Appendix*). In the summer of 1947 the title of PhD work of V. Inkin was updated and accepted as “The Principality of Galicia-Volhynia in the second half of the 13th and the first half of the 14th century”. In the article the author assumes that I. Krypiakevych has chosen this theme of PhD thesis for V. Inkin in participation with another well-known Ukrainian historian Myron Korduba, who was professor of Department of History of Ukraine at Ivan Franko State University of Lviv in 1944–1946.

The work of V. Inkin was to consist of some several large sections (chapters). In these chapters the young scientist would analyze the sources and historiography of this theme, submit a brief history of Galician Principality till the death of King Danylo (1264), place a detailed biography of Prince (*Knyaz*) Lev Danylovych, characterize internal and external policy of this Prince and compare it with the policies of the another autonomous princes of Rus. The short history of the Principality of Galicia-Volhynia in the period of its last rulers should complete the work. Also it was assumed that V. Inkin will study the later historical tradition which was associated with the name of Prince Lev, and which was common among the Galician nobles and burghers in 16–17th centuries.

V. Inkin could not progress in his research studies about the Principality of Galicia-Volhynia further than to collect some source materials and some special literature. It happened through a number of objective and subjective circumstances (for example, the need to combine education at the postgraduate studies and teaching at Ivan Franko State University of Lviv). Some difficulties in relations between the PhD candidate and his supervisor were related to the fact that at that time I. Krypiakevych was transferred to regular work in Kyiv, and therefore contacts between them were irregular. In autumn 1947 I. Krypiakevych fired from Lviv University (formally because the work at the Academy of Sciences of Ukraine). Because of this in 1948 the University has appointed a new supervisor for V. Inkin. It was a lecturer of Department of History of USSR H. Herbil'skyi. Over time the topic of PhD work of V. Inkin was also changed (“The villagers of Sambir State Economy in the middle of the 18th century (1740–60)”). Only in the late 1980-ies V. Inkin indirectly returned to study the problems of history of the Principality of Galicia-Volhynia. He has published an article about the historical basis of Prince Lev Danylovych’s charters.

Key words: historiography, Galicia-Volhynia state, Ivan Franko State University of Lviv, Prince (*Knyaz*) Lev Danylovych, Vasyl Inkin, Ivan Krypiakevych, Myron Korduba.

REFERENCES

- Aspirantura 1945 r. Metodyka, b. r., Viddil rukopysiv Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky imeni Vasylia Stefanyka, Arkhiv I. Krypiakevycha, sprava 173/4. (in Ukrainian).
- Aspirantura 1945–1946, 1945–1946, Viddil rukopysiv Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky imeni Vasylia Stefanyka, Arkhiv I. Krypiakevycha, sprava 250. (in Ukrainian).
- Chornii, Volodymyr. “Kafedra istorii slovianskykh krain.” V *Istorychnyi fakultet Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka (1940–2000). Yuvileina knyha, uporiadnyky Oleksii Vinnychenko i Oleksandr Tseluiko*. Lviv: Lvivskiy natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka, 2000. 34–47. (in Ukrainian).
- Dashkevych, Yaroslav. “Borotba z Hrushevskym ta yoho shkoloiu u Lvivskom universyteti za radianskykh chasiv.” V Yaroslav Dashkevych. *Postati: Narysy pro diiachiv istorii, polityky, kultury*. Lviv: Lvivske viddilennia IUAD im. M. S. Hrushevskoho NANU, 2006. 369–401. (in Ukrainian).
- Delo o postuplenii v aspiranturu Leliukh Valentyny Mikhailovny, 19 sentiabria 1940 g. – 21 noiabria 1940 g., Arkhiv Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka, fond R-119, opys 1, sprava 1543. (in Ukrainian).
- Grossman, Jurii. *Perezhitoe i peredumanoie. Zapiski dlia друзей*. Niu-York: Slovo, b. g. (in Russian).
- Heneha, Roman. “Dobroliubskiy Kostiantyn Pavlovych.” v *ENCYCLOPEDIA. Lvivskiy natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka*. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2011, t. I. 449. (in Ukrainian).
- Indyvidualnye plany podhotovky aspirantov kafedr istoricheskoho fakulteta, 1940 g., Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti, fond R-119, opys 3, sprava 187. (in Ukrainian).
- Indyvidualnye plany uchebno-nauchnoi podhotovki aspirantov (A–K), 18 fevralia 1941 g. – 27 fevralia 1941 g., Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti, fond R-119, opys 3, sprava 294. (in Ukrainian).
- Inkin, Vasyl. “Chy ye istorychna osnova v falsyfikatakh hramot kniazia Lva Danylovycha?” *Visnyk Lvivskoho Universytetu. Seriya istorychna* 24 (Z istorii Starodavnosti i Seređnovichchia) (1988): 55–63. (in Ukrainian).
- Inkin, Vasyl. *Sil'ske suspilstvo halytskoho Prykarpattia u XVI–XVIII stolittiakh: Istorychni narysy*. Lviv: Dobra sprava, 2004. (in Ukrainian).
- Kafedra istorii Ukrainy, 1944–46, Viddil rukopysiv Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky imeni Vasylia Stefanyka, Arkhiv I. Krypiakevycha, sprava 248.
- Kafedra istorii URSR. Protokoly zasidan za 1944/1945, 1945/1946, 1946/1947, 1947/1948 Navchalni roky, 3 serpnia 1944 r. – 27 kvitnia 1948 r., Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti, fond R-119, opys 17, sprava 6. (in Ukrainian).
- Kopii nakaziv rektora, 2 sichnia 1945 r. – 27 hrudnia 1945 r., Arkhiv Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka, fond R-119, opys 6, sprava 7. (in Ukrainian).
- Kopiii nakaziv rektora, 2 sichnia 1946 r. – 30 hrudnia 1946 r., Arkhiv Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka, fond R-119, opys 6, sprava 16. (in Ukrainian).
- Kovalchuk, Halyna. “I. P. Krypiakevych – zaviduvach viddilu starodrukiv BAN URSR.” V *Ivan Krypiakevych u rodynniy tradytsii, nautsi, suspilstvi (Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist. Zbirnyk naukovykh prats)*, no. 8 (2001): 801–802. (in Ukrainian).

- Kril, Mykhailo. "Herbilskyi Hryhorii Yukhymovych." V *Istorychnyi fakultet Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka (1940–2000). Yuvileina knyha*, uporiadnyky Oleksii Vinnychenko i Oleksandr Tseluiko. Lviv: Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka, 2000. 90–91. (in Ukrainian).
- Krykun, Mykola. "Borys Volodymyr Oleksandrovyh." V *ENCYCLOPEDIA. Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka*. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2011, t. 1, 232. (in Ukrainian).
- Krykun, Mykola. "Peredmova." V *Inkin, Vasyl. Silske suspilstvo halyckoho Prykarpattia u XVI–XVIII stolittiakh: Istorychni narysy*. Lviv: Dobra sprava, 2004, IX–XIV. (in Ukrainian).
- [Krypiakevych, Ivan]. "Halychyna v knyazhykh chasakh." *Nashi Dni*. (Hruden 1943). (in Ukrainian).
- Kulchycka, Tetiana. *Myron Korduba (1876–1947): Istoryko-bibliohrafichne doslidzhennia*. Lviv, 2012. (in Ukrainian).
- Kyrychuk, Yurii, i Kondratiuk, Kostiantyn. "Kafedra novitnoi istorii Ukrainy." V *Istorychnyi fakultet Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka (1940–2000). Yuvileina knyha*, uporiadnyky Oleksii Vinnychenko i Oleksandr Tseluiko. Lviv: Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka, 2000. 7–13. (in Ukrainian).
- Lichnoe delo aspiranta Królenko Antona Korneevicha, 9 dekabria 1939 g. – 22 oktiabria 1940 g., Arkhiv Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka, fond R-119, opys 1, sprava 1445. (in Ukrainian).
- Lichnoe delo aspiranta Kulikova Aleksandra Zaharovicha, 21 maja 1940 g. – 2 oktiabria 1940 g., Arkhiv Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka, fond R-119, opys 1, sprava 1446. (in Ukrainian).
- Luckyi, Oleksandr. "Lvivskyi viddil Instytutu istorii Ukrainy AN URSSR: vid stvorennia do likvidacii." *Istoriografichni doslidzhennia v Ukraini: Zbirnyk naukovykh prac* 22 (2012): 85–114. (in Ukrainian).
- Lystuvannia: Zh, Z, I, K, L, M, 1945–1965, Viddil rukopysiv Lvivskoi natsionalnoi naukoi biblioteki imeni Vasylia Stefanyka, Arkhiv I. Krypiakevycha, sprava 252. (in Ukrainian).
- Lysty Antonovycha M., Borduna M., Horbatiuka V., Luckoho O., Ohienka [I.], Yakovliva A. ta in. Pryvatnykh osib, 1910–1946, Derzhavnyi Arkhiv Lvivskoi oblasti, fond R-2923, opys 1, sprava 83. (in Ukrainian).
- Makarchuk, Stepan. *Pobachene, Pochute, Perezhyte: Memuarni Miniatury*. Red. Roman Tarnavskiy. Kyiv: "Attika", 2015. (in Ukrainian).
- Melnyk, Borys. *Dovidnyk perejmenuvan vulyc i ploshch Lvova XIII–XX stolittia*. Lviv: Svit, 2001. (in Ukrainian).
- Nakazy rektora [Lvivskoho Universytetu] za 1941 r., 1941 r., Arkhiv Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka, fond R-119, opys 3, sprava 52. (in Ukrainian).
- Nakazy rektora Lvivskoho derzhavnogo universytetu im. Iv. Franka za 1947 r., t. 3, 2 serpnia 1947 r. – 1 lystopada 1947 r., Arkhiv Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka, fond R-119, opys 6, sprava 24. (in Ukrainian).
- Nakazy rektora Lvivskoho Universytetu za 1947 r., t. 1, 4 sichnia 1947 r. – 26 travnia 1947 r., Arkhiv Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka, fond R-119, opys 6, sprava 22. (in Ukrainian).
- Nakazy rektora Lvivskoho Universytetu za 1948 r., t. 2, 21 travnia 1948 r. – 30 veresnia 1948 r., Arkhiv Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka, fond R-119, opys 6, sprava 33. (in Ukrainian).

- Nakazy rektora Universytetu za 1948 r., 5 sichnia 1948 r. – 20 travnia 1948 r., Arkhiv Lvivskoho natsionalnogo universytetu imeni Ivana Franka, fond R-119, opys 6, sprava 15. (in Ukrainian).
- Nakazy rektora za 1940 r. (druha polovyna), 1940, Arkhiv Lvivskoho natsionalnogo universytetu imeni Ivana Franka, fond R-119, opys 3, sprava 31. (in Ukrainian).
- Nakazy, dyrektyvni vказivky Ministerstva vyshchoi osvity SRSR, Upravlinnia v spravakh vyshchoi shkoly pry Radi Ministriv URSR i Ministerstva heolohii SRSR, 6 sichnia 1949 r. – 28 hrudnia 1949 r., Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti, fond R-119, opys 6, sprava 39. (in Ukrainian).
- Ohloblyn, Oleksandr. *Ukrainska istoriografii 1917–1956*. Kyiv, 2003. (in Ukrainian).
- Osobova sprava aspiranta Borysa Volodymyra Oleksiovycha, 1 sichnia 1946 r. – 1 sichnia 1949 r., Arkhiv Lvivskoho natsionalnogo universytetu imeni Ivana Franka, fond R-119, opys 1, sprava 14a. (in Ukrainian).
- Osobova sprava aspiranta Cymbal Niny Vasylyvny, 1946 r., Arkhiv Lvivskoho natsionalnogo universytetu imeni Ivana Franka, fond R-119, opys 2a, sprava 9. (in Ukrainian).
- Osobova sprava aspiranta Inkina Vasylia Fadeiovycha, 1947–1950 rr., Arkhiv Lvivskoho natsionalnogo universytetu imeni Ivana Franka, fond R-119, opys 1, sprava 49a. (in Ukrainian).
- Osobova sprava Beliakevycha Ivana Ivanovycha, b. d., Arkhiv Lvivskoho natsionalnogo universytetu imeni Ivana Franka, fond R-119, opys 2, sprava 6821. (in Ukrainian and Russian).
- Osobova sprava Dobrolyubskoho K. P., 18 liutoho 1946 r. – 6 veresnia 1949 r., Arkhiv Lvivskoho natsionalnogo universytetu imeni Ivana Franka, fond R-119, opys 1o/s., sprava 427. (in Ukrainian).
- Osobova sprava Inkina Vasylia Fadeiovycha, 20 liutoho 1946 r., Arkhiv Lvivskoho natsionalnogo universytetu imeni Ivana Franka, fond R-119, opys 1, sprava 348. (in Ukrainian).
- Osobova sprava Inkina Vasylia Fadeiovycha, b. d., Arkhiv Lvivskoho natsionalnogo universytetu imeni Ivana Franka, fond R-119, opys 3, sprava 4610. (in Ukrainian).
- Osobova sprava Myrona Korduby, b. r., Arkhiv Lvivskoho natsionalnogo universytetu imeni Ivana Franka, fond R-119, opys 1, sprava 679. (in Ukrainian).
- Otchet o rabote kafedry istorii Ukrainy v 1939–1940 i 1940–1941 Uchebnykh godakh, 25 iunia 1941 g., Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti, fond R-119, opys 3, sprava 278. (in Ukrainian).
- Pavlyshyn, Oleh. “Inkin Vasyl Fadeiovych.” V *Istorychnyi fakultet Lvivskoho natsionalnogo universytetu imeni Ivana Franka (1940–2000). Yuvileina knyha, uporiadnyky Oleksii Vinnychenko i Oleksandr Tseluiko*. Lviv: Lvivskiy natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka, 2000. 104–105. (in Ukrainian).
- Perelyhina, Olha. “Hryhorii Herbil'skyi – istoryk i vykladach Lvivskoho Universytetu: povoyenni roky (1946–1953).” V *Istoria ta istoryky u Lvivskomu Universyteti: tradycii ta suchasnist (Do 75-littia stvorennia istorychnoho fakultetu): kolektyvna monohrafiya*. Red. Leonid Zashkilniak ta Pavlo Serzhengy. Lviv: PAIS, 2015. 311–322. (in Ukrainian).
- Protokoly narady kerivnykiv aspirantury i aspirantiv pro obhovorennia materialiv pershoi respublikanskoï narady po pidhotovci naukovykhkadriv cherez aspiranturu i obhovorennia zvitiv aspirantiv, 10 chervnia 1947 r. – 27 kvitnia 1948 r., Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti, fond R-119, opys 10, sprava 7. (in Ukrainian).

- Protokoly zasedanii Soveta professorov i prepodavatelei istoricheskogo fakulteta, 12 apreliia 1941 g., Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti, fond R-119, opys 3, sprava 108. (in Ukrainian).
- Protokoly zasedanii Uchenogo Soveta po voprosu raboty kafedry istorii Ukrainy, 1940, Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti, fond R-119, opys 3, sprava 66. (in Ukrainian).
- Steblij, Feodosii. "Viddil istorii Ukrainy." v *Instytut Ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy. Naukova dialnist, struktura, pracivnyky*, red. Yaroslav Isaievych. Lviv: Instytut Ukrayinoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy, 2001. 51–65. (in Ukrainian).
- Stenohrama obiednanohozasidannia kafedr [istorychnoho fakultetu], 9 chervnia 1945 r., Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti, fond R-119, opys 17, sprava 3. (in Ukrainian).
- Tematicheskie plany nauchnoiraboty kafedr istoricheskogo fakulteta na 1940–[19]41 uchebnygod, 1940–1941 gg., Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti, fond R-119, opys 3, sprava 73. (in Ukrainian).
- Tseluiko, Oleksandr. Istorychnyi fakultet Lvivskoho derzhavnoho pedahohichnoho instytutu ta politychni kampanii druhoi polovyny 1940-kh rr." *Staryi Lutsk. Naukovo-informatsiinyi zbirnyk* 12 (2016): 452–470. (in Ukrainian).
- Zabolotna, Inna. "Roky nimeckoi okupaciina Zaxidnii Ukrainiza spohadamy I. Krypiakevycha." *Ukrayinskyi arkheohrafichnyi shchorichnyk* 7. (2002): 389–410. (in Ukrainian).
- Zvit pro robotu fakultetu za 1944/1945 navchalnyi rik, 1944–1945, Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti, fond R-119, opys 17, sprava 2. (in Ukrainian).
- Zvit pro robotu Universytetu za 1944 / 1945 navchalnyi rik, 1944–1945, Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti, fond R-119, opys 11, sprava 4. (in Ukrainian).
- Zvit pro stan pidhotovky naukovykh kadriv v Universyteti za 1947 r., 1947 r., Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti, fond R-119, opys 6, sprava 27. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редколегії 3.05.2016

Прийнята до друку 12.09.2016